

vorm! PINCUS merkt in zijn boek op, dat „actually, the most active compound proved to be reserpine; at 0,01 mg per mouse it reduces the ovulation percentage to 40”.

Maar ook hierbij houdt het feitenmateriaal niet op. Alle wijzigingen in de algemene stofwisseling wijzen zonder ook maar enige uitzondering in dezelfde richting.

Vooreerst is er de stofwisseling van de eiwitten te noemen. Hierop kan hier helaas niet ingegaan worden, omdat ik dan zou moeten uitweiden over resultaten van eigen experimentele onderzoeken, waarvan de waarde mogelijk betwist zou kunnen worden. Het ligt wel in de bedoeling om hierover t.z.t. uitvoerig te publiceren.

Wat de koolhydraat-stofwisseling betreft, weten we, dat het voorkomt, dat tijdens de zwangerschap in de urine significante hoeveelheden reducerende suikers gevonden worden. Een soortgelijk verschijnsel vinden we na gebruik van contraceptiva. Dit feit wordt vaak gepresenteerd als bewijs voor de overeenkomst tussen toestand van zwangerschap en die van na het gebruik van de pil.

Niets is echter minder waar. De reducerende suiker, die bij zwangerschap gevonden wordt, is lactose. De reducerende suiker die na de pil gevonden wordt, is glucose. Geheel overeenkomstig deze feiten wordt de glucosetolerantieproef geadviseerd ter controle op mogelijke contra-indicatie van de pil. Hiermee geeft men in feite terecht te kennen de afgescheiden reducerende suiker te zien als een symptoom van latente diabetes, de diabetesvorm dus, die een typisch ouderdomsverschijnsel is. Want deze proef is te enen male zinloos bij lactosurie in de zwangerschap.

Ik meen mij tot deze enkele feiten te moeten beperken, omdat aan een ingezonden stuk nu eenmaal een lengtelimiet gesteld moet worden. Oneindig belangrijker dan de feiten zelf zijn intussen de algemene basiswaarheden. En dit wordt wel eens over het hoofd gezien. Bij de beoordeling van contraceptiva is het niet van belang te weten, of men er al dan niet hoofdpijn van krijgt of misselijk van wordt of dat al dan niet andere direct waarneembare onaangename bijwerkingen geconstateerd worden. Van primair belang is, te weten, of al dan niet schade verwacht kan worden op grond van algemeen geldende biologische wetten.

Een zeer belangrijke biologische wet, die door niemand in twijfel getrokken wordt, zegt, dat ieder orgaan, waarvan de normale werking belemmerd wordt, degenerereert. Hoe die degeneratie zich zal uiten, is in wezen onbelangrijk. Dat die degeneratie hier een van de allerbelangrijkste en invloedrijkste organen van de vrouw treft, is zeker.

Het gemak, waarmee over dergelijke dingen heen gestapt wordt, het gemak waarmee zaken als de pil en abortus provocatus geaccepteerd worden, is wel in flagrante strijd met de grondbeginselen van onze beschaving, of men die nu als Grieks-humanistisch of als Christelijk beschouwt. HIPPOCRATES vroeg in zijn Eed de eerbied voor leven en gezondheid van zijn patiënten (geen vergift geven, ook als erom gevraagd wordt) én voor de ongeboren vrucht (geen pessarium voor abortus).

Met Prof. DROGENDIJK (1967) geloof ik, dat „geen enkel aspect van het menselijk handelen en derhalve ook van het medisch handelen ontsnapt aan de ethische normering, aan de fundamentele beoordeling in het licht van wat de mens in diepste wezen is en behoort te zijn”.

Het wordt m.i. hoog tijd, dat men zich dat beter en vooral bewuster gaat realiseren.

Literatuur: DEFARES, J. G. (1967) *Ned. T. Geneesk.* **III**, 1115. — DROGENDIJK, A. C. (1967) *Ned. T. Geneesk.* **III**, 465. — GARCIA, PINCUS en ROCK (1958) *Amer. J. Obstet. Gynec.*

75, 82. — PINCUS, G. (1958) *The control of fertility*. — SCHÖPPING, J. M., *Confrontatie* Nr. 18/19, bl. 69. — IJZERMAN, DUKES en KOPERA (1963) *Arzneimittel-Forsch.* **13**, 507.

Maastricht, 12 juli 1967

J. M. SCHÖPPING

ANTISTOFFEN BIJ MYASTHENIA GRAVIS

De opmerkingen van collega OOSTERHUIS (1967) zijn een welkome aanvulling en verbetering van mijn klinische les over „Neurologische aandoeningen bij maligne ziekten elders in het lichaam”.

Het is in de eerste plaats mijn bedoeling geweest, de aandacht te vestigen op een aantal neurologische ziektebeelden die, ondanks de verschillen, gemeenschappelijke kenmerken hebben in symptomatologisch en etiologisch opzicht. Ik probeerde een globaal overzicht te geven met een enkel, voor mijn doel voldoende uitgewerkt ziektegeval ter illustratie. Dat hierbij een aantal interessante gegevens onbesproken zijn gebleven, is welhaast onvermijdelijk geweest.

Literatuur: OOSTERHUIS, H. J. G. H. (1967) *Ned. T. Geneesk.* **III**, 1229.

Groningen, 10 juli 1967

J. DROOGLEEVER FORTUYN

HETERO- EN AUTO-ANTISTOFFENVORMING TEN GEVOLGE VAN NIET-SPECIFIEKE STIMULATIE

JANSZ en VAN DER VEEN (1967) maken gewag van een verhoogde titer van circulerende antistoffen tegen autocomponenten ten gevolge van o.a. virusziekten. Als ik het goed begrepen heb, willen zij suggereren dat mogelijk hier de sleutel ligt tot de oplossing van het vraagstuk van de pathogenese van auto-immuun-ziekten.

BURNET (1959, bl. 43) wijst er naar aanleiding van de verschijnselen bij congenitale agammaglobulinemie op, dat delayed type allergie niet samenhangt met de circulerende γ -globulinen! Deze allergievorm is bij agammaglobulinemie geheel normaal volgens BURNET. Het oorzakelijke agens moeten wij dus eer intracellulair zoeken. De factor van LAWRENCE (1960) biedt misschien aanknopingspunten. Ook de therapeutische resultaten met intraveneuze injectie van antigeen bij delayed type allergie wijst erop dat circulerende antistoffen de allergie juist afdempen (zie o.a. FREY en GELEICK 1962). Men kan zich voorstellen dat bij bloedverwanten van patiënten met auto-immuunziekten de aange- toonde globulinen compenserend hebben gewerkt, terwijl virusziekten andere infectieziekten of enigerlei stress decompensatie veroorzaken. Stress betekent verhoogde corticoïd-spiegels; ook de anergie na mazelen is zeer opmerkelijk! Er bestaat waarschijnlijk verband tussen maligne reticulosen en AI-ziekten (VAN DOMMELEN 1967; LEEKSMA 1966, persoonlijke mededeling); waarschijnlijk moeten wij kijken naar stoornissen in de regulatie van eiwitsynthese en celreduplicatie. De thymus lijkt hierbij een essentiële betekenis te hebben (zie o.a. MATSUYAMA e.a. 1966; METCALF 1956, en in een referaat (1967) in *Spectrum*).

Literatuur: BURNET, F. M. (1959) *The clonal selection theory of acquired immunity*. Vanderbilt and Cambridge University Press. — DOMMELEN, K. V. VAN (1967) Pernicieuze anemie en multipel myeloom. *Ned. T. Geneesk.* **III**, 1107. — FREY, J. R. en H. GELEICK (1962) Desensibilisierung durch intravenöse Injektion von DNCB beim Kontaktexzem des Menschen. *Dermatologia* **125**, 132. — JANSZ, A. en J. VAN DER VEEN (1967) *Ned. T. Geneesk.* **III**, 1103. — LAWRENCE, H. S. (1960) Some properties of the factor in leucocytes (transfer